

Mees nagu valgusähvatus

Ott Kurs 85

Minu arvates on ka inimesed osa loodusest, õigemini universumist kõige laiemas mõttes.

Varasest noorusest peale võrdlesin enese teadmata inimesi igasuguste erinevate loodusunähtustega, näiteks lillede, puude, jõgede, mägede, pilvede ja huvitaval kombel isegi valgusähvastustega, just nimelt valgusähvastustega.

Olin alles Eestisse tulnud. Mäletan uduselt, et minu esimene kevad Eestis möödus 1990. aastal. Ausalt öeldes ei meenugi mulle täpselt, kus ja millal me Ott Kursiga esimest korda kohtusime. Aga mida ma selgesti mäletan, on see, et kui ma esimest korda professor Ott Kursi nägin, tabas mind justkui valgusähvatus, mis on mulle igaveseks mällu talletunud. Sellest päevast siiani on mu mälus vana hea sõber Ott Kurs nagu valgusähvatus.

Eestlaste keskmiselt pika kasvuga võrreldes oli Ott üsna lühike. Mulle kui Kaukaasia päritoluga inimesele tundus, et kohtusin oma hämmastuseks liiga väikest kasvu eestlasega. Kuid samas oli temas suur jõud ja ta silmist kiirgas ammendamatu energia, mis ei haakunud üldse tema füüsilise välimusega – habetunud näo ja keskmisest lühema kasvuga. Kuid tänu tema soojale aurale oli meievaheline vestlus väga sõbralik. Siis ma veel ei teadnud, et sellest kohtumisest saab alguse meie edaspidine koostöö.

Ott Kurs on väga töökas ja vastutustundlik ning see avaldas kohest mõju ka mulle. Minu jaoks oli suur üllatus, et inimgeograafia professor Ott Kurs on oma põhieriala kõrval huvi tundnud ka turkoloogia vastu ning alustanud 1959. aastal orientalistika kabinetis Pent Nurmekunna juures turkoloogia õpinguid. Aastatel 1965–1966 täiendas ta end sellel alal tollases Aserbaidžaaani Riiklikus Ülikoolis koos tuntud luuletaja ja tõlkija Ly Seppel-Ehiniga.

Professor Ott Kurs on üks haruldasemaid ja väheseid eesti teadlasi, kes tunneb türgi maailma. Tänu sellele keerlesid meie vestlusteemad Otiga põhiliselt selle maailma ümber. Need ei hõlmanud mitte ainult Türgit ja Aserbaidžani, vaid ka teisi piirkondi, ulatudes Kesk-Aasia ning Altaini. Kuna Ott Kursi põhieriala on geograafia, eelkõige inimgeograafia, siis olid meie vestlused alati väga viljakad ning ma sain temalt ikka ja jälle kinnitust türgi rahvaste geograafilise paiknemise ja elustiili kohta.

Mul on äärmiselt hea meel, et olen saanud professor Ott Kursiga mitu korda koostööd teha.

Ühel heal päeval tegi Ott Kurs mulle ettepaneku toimetada tema raamatut „Türgi maailma kohanimed“, mille kallal ta oli pikka aega töötanud. Võtsin selle ettepaneku suure rõõmuga vastu ning Tartu Ülikooli seinte vahele esimest korda turkoloogia hingust toonud unustamatu polügloti Pent Nurmekunna mälestusele pühendatud raamat „Türgi maailma kohanimed“ ilmus minu initsiatiivil Tartu Ülikooli vastavatud türgi keele kabineti üllitiste ERGENEKONi sarjas.¹

Professor Ott Kursi viljaka töö tulemusena valminud raamat pakub eesti lugejatele suurepärase võimaluse tutvuda Aadria merest kuni Hiina müürini ajalooliselt kujunenud ning praegugi veel kasutusel olevate türgi päritolu kohanimedega ja rahvastega. Tähelepanuväärne on see, et vaatamata vähestele turkoloogia-alastele teadmistele Eesti teadusmaastikul ei piirdu autor nimede selgitamise vaevarikast tööd tehes mitte ainult kohanimedega esitamisega, vaid annab ka ülevaate türgi rahvaste üldajaloost ja keelest. Seega saavad eesti lugejad selle raamatu kaudu sugulaskeeli kõnelevate turkide kohta piisavalt uusi teadmisi.

Esimene ühistöö ei jäänud aga viimaseks. Meie järgmine ühine projekt oli Ott Kursi idee koostada turistidele taskuformaadis „Türgi-eesti eesti-türgi turisticõnastik“, sest professor Kurs tabas ruttu ära, et alles iseseisvunud Eesti elanike jaoks oli Türgi turismikohana üks eelistatavamaid paiku. Ja

1 Ott Kurs. *Türgi maailma kohanimed*. – Türgi keele kabineti üllitised, 2. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1998.

kuivõrd varem polnud sarnast eesti ja türgi keele baasil koostatud sõnastikku ilmunud, võiks kõnealune sõnastik Türgis „vabalt“ liikumiseks turiste abistada. Ka see sõnastik ilmus Tartu Ülikooli türgi keele kabineti üllitiste sarjas.²

Ott Kurs on üks minu väheseid sõpru Eestis, kes julgustas mind omal ajal sulanduma minu jaoks võõrasse ühiskonda ja tegema neid töid, mis olid Eesti teadusmaastikul puudu. Nii innustas ta mind jätkama Ferdinand Johann Wiedemanni ajast pooleli jäänud soome-ugri ja türgi-tatari rahvaste keeleuurimusi. Sellise ideega astusin ma akadeemik Ago Künnapi ette, kes toetas seda innukalt. Nii saigi minu uurimistöö „Verbistrukturaalseid võrdlusi eesti ja türgi keeles“ eesti keeleteaduses esimeseks uurimuseks selles valdkonnas. Tööd juhendas akadeemik Ago Künnap, oponeeris aga hea sõber, inimgeograafia professor Ott Kurs.³

Kui me vahel juhuslikult linnas kohtume või ma näen oma vana head sõpra kusagilt tulemas, sean ennast igati korda – pööran tähelepanu oma riietusele ja välimusele, sest Oti olemus ning tema suur lugupidamine türgi maailma vastu sunnib mind selleks, et olla temaga kohtudes alati auväärne ning lugupidav.

Juba esimesel kohtumisel tundsin, et tegemist on väga siira ja sõbraliku inimesega ning see oli mulle suureks abiks, et leida end kauges Eestis – minu mentaliteedile võõras ühiskonnas – ja sulanduda sellesse.

Soovin kogu südamest professorile ja heale sõbrale Ott Kursile veel paljudeks aastateks huvi maailmas toimuva vastu ning värsket pilku ja teravat vaimu.

Hagani Gayıblı
kirjanik-turkoloog
Bakuu, 01.07.2024

² Ott Kurs, Hagani Gayıblı. *Türki-eesti eesti türgi turistisõnastik*. – Türki keele kabineti üllitised, 3. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2000.

³ Hagani Gayıblı. *Verbistrukturaalseid võrdlusi eesti ja türgi keeles*. Magistritöö. Tartu Ülikooli, filosoofiateaduskond, eesti- ja soomeugri keeleteaduse osakond, uurali keelte õppetool, 2005.